

ERDÉLYI SZÁSZ VÁROSOK A HABSBERG-URALOM KEZDETÉN (1685–1711)

SZEBEN ÉS BRASSÓ PÉLDÁJÁN

Szakmai zárójelentés a 121235. számú NKFI projekt kutatásairól és eredményeiről

I. Célkitűzések

A 2016 októberében kezdődő posztdoktori projekt célkitűzése az volt, hogy két jelentős erdélyi szász város, Szeben és Brassó példáján keresztül betekintést nyújtson azokba a változásokba, amelyeket a kiépülőben lévő erdélyi Habsburg berendezkedés a 17–18. század fordulójának átmeneti, politikai fordulatokban gazdag időszakában eredményezett. A kutatás egyrészt a Habsburg abszolutista várospolitikai erdélyi változatának bemutatását, másrészt a vizsgált korszakban mindvégig Habsburg uralom alatt maradt két város önálló politikai tevékenységének feltárását tűzte ki célul. E két kérdéskör kifejtéséhez – a kapcsolódó szakirodalom feldolgozásán túl – elsősorban levéltári alap kutatásokra volt szükség.

II. Levéltári kutatás és forrásfeldolgozás

Nagyszeben

Nagyszebenben, a Román Nemzeti Levéltár Szeben Megyei Igazgatóságán két ütemben (2017, 2018) folytatott levéltári kutatásaim során hat várostörténeti jelentőségű irategyüttest tekintetem át, melyek közül a legjelentősebb a korszakra vonatkozóan kb. 300 dosszié terjedelmű iratanyagot őrző városi közigazgatási iratsorozat (*Magistratul oraşului și scaunului Sibiu, Acte administrative/ Szeben város és szék magisztrátusának iratai, Közigazgatási iratok, Inv. nr. 24.*). Ezt egészíti ki a töredékesen fennmaradt ún. Oklevélgyűjtemény (*Colecția de documente medievale/ Urkunden, Reg. nr. 26–28.*), amely a vizsgált korszakra kb. 800 levéltári egységet tartalmaz, és a tematikusan fasciculusokba rendezett, miscellanea-jellegű iratsorozat (*Colecția de acte fasciculare, Inv.332.*), valamint a magisztrátusi jegyzőkönyvek (*Magistratul oraşului și scaunului Sibiu, Acte administrative, Protoale de ședință/ Szeben város és szék magisztrátusának iratai, Közigazgatási iratok, Ülésjegyzőkönyvek, Inv. nr. 211. - 1636–1692, 1690–1697, 1698–1705, 1704–1709, 1711–1716*).

Tekintettel arra, hogy a szász nemzet és Szeben ügyvitele szorosan összefonódott, a Szász Universitasra, az egyes szász székekre vagy vidékekre, illetve városokra vonatkozó források közül ki kellett szűrni a Szeben várostörténetét megvilágító forrásokat. Az adatok feldolgozása és rendszerezése során körvonalazódtak azok a főbb témakörök, amelyeken keresztül a 17–18. század fordulóján bekövetkezett változások megragadhatók: a városi önkormányzat működése (a százak tanácsa posztulátumai, rendtartások, instrukciók, a magisztrátus összeköttetései), kapcsolat a katonai főparancsnokkal és a császári tisztekkel, a katonaság és a polgárság együttélése, a kamara

befolyása, a Gubernium jelenlétéből adódó kérdések, a város hírközlő szerepe a törökellenes visszafoglaló háborúk és a Rákóczi-szabadságharc alatt, a város által nyújtott hadikölcsönök, eladósodás, kapcsolat a magyar főurakkal, az első rekatolizációs lépések. E kérdésekhez kiegészítő, illetve kontrollforrásként szolgálnak a különféle típusú számadáskönyvek (*Magistratul oraşului şi scaunului Sibiu, Socoteli economice ale oraşului / Szeben város és szék magisztrátusának iratai, A város gazdasági számadásai, Inv. nr. 210.*).

Brassó

A nagyszebeni levéltári kutatással összekötve, ugyancsak két ütemben (2017, 2018) folytattam forrásfeltárást a Román Nemzeti Levéltár Brassó Megyei Hivatalában. A vizsgált korszakra vonatkozó törvénykezési és ülésjegyzőkönyvek (*Primăria Braşov, Seria actelor judecătoreşti, Registre/ Bírósági iratok sorozata, Könyvek, IV. D. 1a, IV. D. 2; Politische und oeconomische Magistrats-Protocolle, IV. C. 1, IV. C. 2*) értékes forrásnak bizonyultak egyrészt a katonaság és a polgárság közötti konfliktusok megvilágítására – különösen a fennmaradt perjegyzőkönyvek által –, másrészt a kor jellemző igazgatási és gazdasági ügyeinek feltérképezésére (tisztújítás, árszabályozás, kereskedelem, céhek, katona- és kamarai tisztekkel történő tárgyalások), továbbá a rendi politikában történő részvétel rekonstruálására (országgyűlési követek tevékenysége), emellett e kötetek fontos mentalitástörténeti forrásként is hasznosíthatók.

A brassói allodiális számadáskönyvek (*Primăria Braşov, Socoteli alodiale, Inv. I 13.*) közül mind terjedelmüket, mind tartalmukat tekintve kiemelkedően értékes forrásnak bizonyultak a városgazda-számadások (V.31–37, kb. 7000 oldal). A város kiadásaira és bevételeire vonatkozó tömör bejegyzéseket olvasva képet kaphatunk a helyőrség jelenlétéből adódó szolgáltatásokról és költségekről, a parancsnok és a város kapcsolatáról, magasabb rangú tisztek, főnemesek, egyházi előljárók és külföldi követek látogatásáról, emellett e kötetek a legkülönbélebb életmód-, művelődés- és művészettörténeti adalékokkal is szolgálnak. A vegyes bejegyzéseket tartalmazó városgazda-számadásokat jól kiegészítik az egyes szolgáltatásokat (kvártély, fa, gabona, sör, építkezések) regisztráló, a korszak egy-egy évére fennmaradt, kisebb terjedelmű számadáskönyvek.

A brassói levéltári kutatás másik súlypontja a korszak városi levelezésének tanulmányozása volt. A magisztrátusi iratok sorozata (*Primăria Oraşului Braşov, Seria Actele Magistratului Braşov/ Brassó város magisztrátusának iratai, Inv. I 79, I 43, I 45, I 82*) betekintést nyújt a városnak a magyar elittel, a Guberniummal, Szebennel, valamint a császári katonatisztekkel fennálló kapcsolatába, a hadellátásban, valamint a Szász Universitasban betöltött szerepébe.

További négy iratsorozatról, a Fronius-, a Schnell- és a Stenner-gyűjtemény (*Primăria Braşov, Colecţia Fronius, Inv. I 15b; Colecţia Schnell, Inv. I 29, I 30, I 31; Colecţia Stenner, Seria latină, germană, Inv. I 162, I 163*), valamint az Irregistrata-sorozat (*Primăria Braşov, Acte administrative neînregistrate, Inv. Nr. I 9, I 11*) iratanyagáról a helyben elérhető alapos regeszták segítségével tájékozódtam. Elsősorban a Stenner-gyűjtemény és az Irregistrata-sorozat tartalmaz a vizsgált korszakra vonatkozó iratanyagot, azonban ennek mennyisége a szebeni forrásokhoz képest csekély.

A bírósági iratok (*Acte judecătoreşti, Inv. II 1a*) a 20. századi kronologikus rendezés miatt sajnos már nem eredeti regisztrátúra szerint tagolódnak, ami hátráltatja az egyes törvényszékek működésének rekonstruálását, azonban innen is előkerültek értékes, a katonaság és a polgárság közötti konfliktusokat tükröző peres iratok.

Az eredeti kutatási terven felül a brassói Fekete templom egyházközségének Honterus Levéltárában is folytattam kutatást a kérdéses időszakra vonatkozóan, különösen a Trausch-gyűjteményben. Az itt feltárt gyűjteményes kötetek és kéziratok nem csupán Brassó és a Barcaság, hanem az erdélyi köztörténet és az erdélyi szászság történetére nézve is jelentősnek mondhatók.

A brassói kutatást segítette a néhány éve megjelent levéltárismertető, amelyről recenziót közöltem a Levéltári Közlemények hasábjain (*Szirtes Zsófia: Új levéltárismertető a brassói és a barcasági szászság történetéhez (...) Levéltári Közlemények 88 (2017) 468–472.*)

Bécs

Bécsben, az Österreichisches Staatsarchivban 2018-ban folytatott három hónapos kutatásomat a Collegium Hungaricum két hónapos, valamint az ELTE és az Universität Wien közötti fiatal kutatói csereprogram egy hónapos ösztöndíjából finanszíroztam.

A Kriegsarchivon belül két sorozatban összesen mintegy hetven doboz és száz kötet terjedelmű iratanyagot tekintettem át a kutatási téma szempontjából. Az *Alte Feldakten* sorozatban a 17–18. század fordulójának erdélyi hadtörténetére, azon belül elsősorban az aktuális erdélyi főparancsnoknak a haditanáccsal folytatott levelezésére, valamint a két városban működő parancsnokok és tisztek jelentéseire összpontosítottam.

Az eredeti munkatervet az Udvari Haditanács regisztratúrájának kutatásával egészítettem ki. A haditanácsnak a kérdéses időszakban keletkezett jegyzőkönyvei (*Wiener Hofkriegsrat, Hauptreihe, Bücher, Bd. 370–472.*) alapján rekonstruálni lehetett a haditanács és az erdélyi főparancsnok legfontosabb intézkedéseit a két vizsgált városban és Erdélyben (pl. erődítések, raktárak létesítése, fegyvertárak, öntödék, lőpormalmok, a tüzérség tevékenysége stb.). Ezen felül a bejegyzések rávilágítottak Szeben és Brassó stratégiai szerepére, valamint a korszak aktuális felekezetpolitikai kérdéseire is. E sorozat által a kutatási téma más szemszögből, nagyobb összefüggésekben volt nyomon követhető. A haditanácsnak a korszakra vonatkozó, töredékesen fennmaradt, azonban így is nagy terjedelmű iratanyaga (*Kriegsarchiv, Wiener Hofkriegsrat, Hauptreihe, Akten Kt. 68–113.*) a fenti témák kiegészítéseként alaposabb áttekintést adott az erdélyi katonai helyzetről, a hadellátásról, az erődítési munkálatokról, a fontosabb belpolitikai kérdésekről, továbbá rávilágított a Szebenben székelő főparancsnoknak a hírszerzésben játszott elengedhetetlen szerepére.

A hadilevéltáron kívül a Harrach család levéltárában is végeztem kutatást, tekintettel arra, hogy Ferdinand Bonaventura von Harrach hagyatékában az erdélyi konferenciaelnöki tevékenysége kapcsán megmaradt iratanyag is megtalálható (*Allgemeines Verwaltungsarchiv, Familienarchiv Harrach, Ferdinand Bonaventura I., Kt. 344–345.*). E rendkívül vegyes forráseggyüttesből a különféle erdélyi ügyek közül a kutatási témához kapcsolódóan elsősorban szebeni várostörténeti forrásokat tudtam gyűjteni. Ezen felül áttekintettem Jean-Louis Rabutin de Bussy erdélyi főparancsnok Harrachnak írt jelentéseit (*Kt. 291–292.*), amelyek rendkívül értékes forráscsoportnak bizonyultak a korszak erdélyi történetére és a szűkebb kutatási témára nézve is. A főparancsnok ugyanis sajátos aspektusból mutatja be az erdélyi Habsburg (felekezet)politika fontosabb kérdéseit, és az erdélyi (szász) elit tevékenységére is fontos adalékokkal szolgál.

Az Udvari Kamara erdélyi iratsorozata alapján (*Finanz- und Hofkammerarchiv, Hoffinanz Ungarn, Siebenbürgische Kameralverhandlungen*) elsősorban az 1700 körül Erdélyben működő Kamarai Bizottság tevékenysége rekonstruálható. Módszertani kihívást jelentett, hogy a két városra vonatkozó információk csak ritkán képeznek önálló ügyiratot. Ennek

ellenére értékes adatokat lehetett e sorozatból kigyűjteni a helyi gazdasági, politikai vagy felekezeti problémákra vonatkozóan. Különösen azokat az ügyiratokat kell megemlíteni, amelyekben az erdélyi szászok, köztük városaik aktuális panaszai kerültek napirendre. E terjedelmes és jelentős sorozatok mellett betekintést nyertem a hadilevéltár térkép- és tervrajzgyűjteményébe (*Kriegsarchiv, Karten- und Plansammlung*), a Haus-, Hof- und Staatsarchiv Ungarische Akten sorozatában található erdélyi témájú fasciculusokba (*Specialia, Transylvanica Separata Fasc. 357–365*), valamint Sinzendorf politikai irataiba (*Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Schloß-Archiv Jaidhof, Politische Akten Sinzendorf*). Levéltári kutatásaim mellett témámhoz kapcsolódó szakirodalmat gyűjtöttem a bécsi egyetem könyvtáraiban (*Universitätsbibliothek Wien, Fachbereichsbibliothek Geschichtswissenschaften, ill. Hauptbibliothek*). Bécsi kutatásaim során segítségemre voltak Dr. Oross András, Dr. Lázár Balázs és Dr. Számvéber Norbert levéltári delegátusok, valamint a bécsi egyetem és az Institut für Österreichische Geschichtsforschung munkatársa, Prof. Dr. Martin Scheutz, akivel hasznos konzultációt folytattam kutatási témámról.

Budapest

A Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában mikrofilmen kutattam az Erdélyi Udvari Kancellária és az Erdélyi Gubernium levéltárának a projekt szempontjából jelentős irategyütteseit. Ezekben a témához kapcsolódó források mennyisége – e hatóságok kezdeti működése és a Gubernium levéltárának későbbi selejtezése miatt – az Erdélyben feltárt forrásokhoz képest csekély, ugyanakkor a hivatali út nyomon követéséhez kutatásuk nem hanyagolható el.

Az *Erdélyi kancelláriai levéltár Acta generalia (B 2)* sorozatában elsősorban a Gubernium által a Rákóczi-szabadságharc alatt Szebenből írt jelentések és néhány szebeni vonatkozású per hasznosíthatók a kutatási téma szempontjából. Mindemellett innen és a kancellária másolati könyveiből (*Liber expeditionum et correspondentiarum. 1695.aug.–1700.dec. – B 14; Liber decretorum et politicarum expeditionum. 1698–1705; B 15*) kiválogattam a szebeni, illetve brassói vonatkozású forrásokat (pl. folyamodványok, polgárok, nemesek és céhek ügyei, építkezések stb.). A kancellária időközben digitalizált királyi könyveinek kutatása (*Libri regii primae classis – B 18*) a projekt kérdésfeltevése szempontjából kevésbé volt releváns.

A *Gubernium Transylvanicum (in politicis)* című sorozaton belül az *Ügyiratok (F 46)* állagból, valamint a korszakban keletkezett nyolc, magyar és latin nyelvű másolati könyvből (*Libri conceptuum regii Hungarici et Latini – F 43*) kigyűjtöttem a szebeni és brassói vonatkozású iratokat, amelyek a vizsgált korszakból igen kis mennyiségben maradtak fenn. A Gubernium tanácsülési jegyzőkönyvei (*Protocolla sessionalia – F 41*) kevésbé voltak hasznosíthatók a téma szempontjából.

III. Eredmények

A projekt első két évében igen jelentős mennyiségű forrásanyag feltárására, rendszerezésére és feldolgozására nyílt lehetőségem, melyek teljes körű hasznosítása messze meghaladta volna a projekt kereteit. Ennélfogva a publikálás során egy-egy jellemző, a projekt kérdésfeltevése szempontjából csomópontnak tekinthető problémakörre fókuszáltam.

A projekt lezárására nyolc hónappal korábban került sor munkahelyváltás miatt, ezért a kézirat elkészítésére fordítandó idő – a harmadik projektév – nagy része kiesett. A rendelkezésre álló 28 hónap alatt a tervezett kézirat négy fejezetének anyaga készült el megjelent, megjelenés alatt álló vagy kézirat formában (négy tanulmány, két forrásközlés, két előadásszöveg), melyek összedolgozására és kiegészítésére már nem jutott idő. A kutatás eredményeit összesen nyolc hazai és nemzetközi konferencián ismertettem (Budapest, Eger, Kolozsvár, Gyulafehérvár, Bécs, Landau, Amiens – ld. csatolmány).

Az első fejezet anyaga a császári katonaság városi jelenlétével kapcsolatos problémákat mutatja be. Bár e kérdéskört a hazai és a német nyelvű szakirodalom számos aspektusból tárgyalja a Magyar Királyság, az osztrák örökös tartományok, valamint a Német-római Birodalom példáján, az erdélyi példák bevonása a vizsgálatba mindeddig elmaradt. A katonaság jelenlétének a városi önkormányzatra és a hétköznapi életre gyakorolt hatását először Szeben példáján keresztül vizsgáltam, felvázolva a főbb konfliktusforrásokat (beszállásolás, a katonaság kereskedelmi tevékenysége, haszonvételek, természetbeni juttatások és szolgáltatások, hadikölcsön, hatásköri összeütközések, bírói joghatóság, kihágások). Megállapítható volt, hogy e jelenségek megfelelnek a helyőrséget befogadó kora újkori városokban nyomon követhető tendenciáknak.

A katonaság jelenlétéből adódó konfliktusokat Brassó esetében a város történetében különleges sorscsapásként számon tartott 1689. évi tűzvész kapcsán mutattam be. A közzétett tanúvallatási jelentés fontos mentalitástörténeti forrás, amely egyedülálló módon tükrözi a polgárság és a helyőrség közötti feszültséget, ami már az 1688. évi felkelésben is megmutatkozott. E forrás kiadásával sikerült hozzájárulni a tűzvész okával kapcsolatos feltételezések árnyalásához.

A második fejezet alapjául szolgáló publikációk témája a Habsburg fennhatóság alá került Erdélyben lezajló felekezeti politikai változások. Az eredeti kérdésfeltevés annyiban módosult, hogy az egyes városokat érintő rekatolizációs lépések helyett – amelyek markánsan inkább a vizsgált időszak utáni évtizedekben követhetők nyomon – a korszak erdélyi felekezeti politikájának egyik legsúlyosabb kérdését, az erdélyi ortodoxok vallási unióját vizsgáltam új szempontból. Rabutin erdélyi főparancsnoknak a 17–18. század fordulóján Szebenből Bécsbe írt jelentései ugyanis eddig nem ismert megvilágításba helyezik az unió kérdését, különösen az unióellenes mozgalmakat. A görög kereskedőtársaságot befogadó Brassó, valamint a Barcaság és Fogaras görögkeleti közösségeinek tiltakozását, amelynek hátterében a havasalföldi vajda támogatása is meghúzódott, Nagyszegi Gábor gyulafehérvári mozgalma követte. A kispalota 1701. őszi fellépésének leállításában és bebörtönzésében szerepe volt Harteneck szebeni királybírónak is. A mozgalom hátterének felderítésében kulcsszerepet játszó, a gyulafehérvári jezsuitákkal és Béccsel is levelező Rabutin – kiindulva a reformátusok eddigi unióellenes lépéseiből – a protestáns elit egyes tagjait sejtette a tiltakozó mozgalom hátterében. Gyanúját a kispalota latin nyelvű protestációjának szövegére, valamint az elfogatása után a szebeni börtönben írt, francia és török kapcsolatokkal és az ortodoxok átállásával fenyegetőző memorandumára alapozta. A gyanúsítottak között – az unitárius Sárosi János ítélmester, a református Bethlen Miklós kancellár és további két protestáns guberniumi tanácsos mellett – az evangélikusok világi vezetője, Harteneck szebeni királybíró is felmerült. A főparancsok az erdélyi Habsburg-uralomra nézve igen veszélyesnek ítélte meg Nagyszegi mozgalmát. Az általa vezetett, a szebeni városvezetést is bevonó előzetes nyomozás különleges hozadéka, hogy fény derült a mozgalom

máramarosi kapcsolataira, valamint, hogy az ügy kapcsán a szebeni evangélikus templom átadatásával kapcsolatos stratégiáját is kifejtette a bécsi udvarnak.

Az előzetes nyomozás után két, a bécsi központi hatóságokig eljutó felségárulási per lebonyolítására került sor, amelynek vádlottai Nagyszegi Gábor és Sárosi János ítélmester voltak. Az ellenük lefolytatott per menete rekonstruálható volt az Udvari Haditanács, az Erdélyi Udvari Kancellária és az erdélyi Gubernium iratanyagából, valamint Rabutin Harrachnak írt jelentéseiből. Az erdélyi országos és a bécsi központi hatóságok által 1702 januárja és novembere között lezajlott vizsgálatok eredményeképp Sárosi ítélmester mentesült az oklevélhamisítás vádja alól. A hatóságok szakvéleményei alapján, a felmerülő vitás kérdések (templomhasználat, protestálás módja, felségárulás büntetése, nemesek letartóztatása, kínvallatás) tárgyalása során fény derült az erdélyi és a birodalmi jogrendszer közötti ellentmondásokra vagy különbségekre és a bécsi központi hatóságoknak az erdélyi törvénykezéssel kapcsolatos tapasztalatlanságára is. A Nagyszegi-mozgalom és az azt követő kettős per feltárása új szempontokat vetett fel a korszak erdélyi politikájának két kulcsszereplője, a néhány évvel később elbukó Johannes Sachs von Harteneck szebeni királybíró és Bethlen Miklós kancellár pályájának kiértékeléséhez is.

A harmadik fejezet anyaga az erdélyi szász városoknak a szűkebb és a tágabb politikai közegben kifejtett érdekérvényesítő tevékenységét, kapcsolati hálóját, kommunikációs csatornáit mutatja be. A 17. század végi hatalmi változás következtében a döntéshozók elérése egy az eddiginél összetettebb, új szintekkel és elemekkel bővített kormányzati rendszeren keresztül volt lehetséges. A szász városokat és körzeteket összefogó önkormányzat, a Szász Nemzeti Egyetem (Universitas Saxonum) a sikeres politika érdekében a szokásos hivatali utak megtartása (pl. részvétel az országgyűléseken) mellett közvetlenül is kapcsolatba lépett a Habsburg kormányzat helyi és bécsi képviselőivel. A különféle követek, ügyvivők (ágensek) és patrónusok hálózata a sikeres városi és rendi politika elengedhetetlen kellékévé vált. E kapcsolati hálót elsősorban a szász önkormányzat feje, Szeben tartotta kézben. A város fontos szerepet töltött be az új, Bécs és Erdély közötti kommunikációs utak bejáratásában. Ebben fontos tényező volt, hogy Szeben az új korszakban egyúttal az erdélyi Habsburg kormányzat központja is lett. A 17–18. század fordulója esetében azonban számolni kellett a helyi, regionális (erdélyi) és központi (bécsi) hatóságok közötti kommunikációs csatornákon esett törésekkel is, amelyet többek között a háborús helyzet idézett elő. (A témára ld. a 2016. októberi amiens-i konferencia előadásának kéziratát.) Az erdélyi szász városok és Bécs közötti kapcsolattartás jelentőségére és nehézségeire mutat rá az a forrásközlés is, amely Simon Baußner szebeni követ 1707. évi bécsi útját mutatja be a fennmaradt költségjegyzék alapján.

Az Erdélyen belüli városi érdekérvényesítés bemutatása céljából újonnan bevont források alapján, mintegy húsz éves időszakra vonatkozóan megvizsgáltam Brassó országgyűlési részvételét. A terjedelmes brassói városgazda számadásokból fény derült a követek személyére és részvételi szokásaira, az ellátásukkal kapcsolatos feladatokra és a felmerülő költségekre, a 18. század elejéből fennmaradt követi naplókából pedig érdekérvényesítési módszereikre. Megállapítható, hogy a követek ország- és részgyűléseken történő részvételének fő hozadéka a helyszínen tartózkodó befolyásos személyek, különösen a politikai hatalommal is bíró katonai főparancsnok felkeresése volt, amellyel a város és a Barcaság ügyeinek előmozdítását célozták meg. A naplók által arra is fény derült, hogy bár a szászság – Szeben vezetésével – közös rendi politikát folytatott, ez esetenként akadályba ütközhetett egyes városok – például Brassó – egyéni

politikai fellépése miatt. A szász városi követek és a szászság rendi fellépése párhuzamba állítható a felső-magyarországi városszövetség működésével és érdekérvényesítési módszereivel.

Végezetül ki kell térnem a projekt legkésőbb feldolgozott, azonban véleményem szerint legjelentősebb részeredményére, amely a negyedik fejezet anyagát képezi. Az 1699-ben leleplezett szebeni Thököly-párti összeesküvés és az azt követő felségárulási per egyedi példán keresztül mutatja be a korszak városi életének a hatalomváltással járó változásait, a megszálló katonaság és a polgárság közötti kapcsolatot, a szebeni városvezetés működését, és bepillantást ad az erdélyi szász és magyar elit belső viszonyaiba, politikai kapcsolatrendszerébe, a Thököly-emigráció kevésbé ismert működésébe és a korszak diplomácia- és hadtörténetébe. A landau konferencián – már a pályázati időszak lezárulta után – ismertetett első eredmények (ld. csatolmány) mellett a témát tágabb kontextusba helyezve, hosszabb távú kutatásra is érdemesnek tartom.

A rendelkezésre álló 28 hónap alatt megvalósuló kiterjedt levéltári kutatás és az azt követő feldolgozó munka eredményeként olyan témák kidolgozására került sor, amelyek összességében komplex képet adnak a 17–18. század fordulóján Szeben és Brassó városokat érintő változásokról és ezzel összefüggésben e kevésbé ismert korszak erdélyi politika-, had-, egyház- és jogtörténetének kutatását is új eredményekkel gazdagítják.

IV. Konferencia előadások

1. „Das Wiener Netzwerk der siebenbürgisch-sächsischen Städte an der Wende vom 17. zum 18. Jahrhundert” – Konferencia adatai: „Les villes réelles et imaginées comme espaces plurilingues d’échange et de circulation dans l’Empire des Habsbourg” (Université de Picardie Jules Verne Amiens – Amiens, Franciaország, 2016.10.6–7.)
2. „Katonaság és polgárság együttélése Nagyszebenben a Habsburg-uralom kezdetén” – Konferencia adatai: „Kolozsvár 700 éve királyi város” (Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Erdélyi Múzeum-Egyesület, Academia Română – Kolozsvár, Románia, 2016.11.10–13.)
3. „Felekezeti viszonyok és rendi politika a 17. század végi Erdélyben” – Konferencia adatai: „Catholice reformare. A katolikus egyház a fejedelemség korában” (Babeş-Bolyai Tudományegyetem Római Katolikus Teológia Kar, Gyulafehérvár, Románia, 2016.10.20–21.)
4. „Bethlen Miklós és az erdélyi politika Jean Louis Rabutin de Bussy jelentéseinek tükrében” – Konferencia adatai: „Hírnév és emlékezet. Konferencia Bethlen Miklós halálának 300. évfordulóján” (ELTE BTK, 2016.11.16–18.)
5. „Siebenbürgische Religionsangelegenheiten am Anfang des 18. Jahrhunderts aus der Sicht des kommandierenden Generals” – Konferencia adatai: „Confessional Politics in Early Modern East Central Europe” (MTA BTK Történettudományi Intézet, 2017.11.30. – 12.1.)

6. „Die Kirchenunion der Rumänen um 1700 und die Protestanten – aus der Sicht der Zentralbehörden”. – Konferencia adatai: „Neuaufbau im Donauraum nach der Türkenzeit. Wissenschaftliche Konferenz anlässlich des 300-jährigen Jubiläums des Passarowitzer Friedens” (Österreichische Akademie der Wissenschaften Institut für Neuzeit- und Zeitgeschichtsforschung, Botschaft von Ungarn, Balassi Institut/Collegium Hungaricum Wien – Bécs, Ausztria, 2018.11.14–16.)
7. „Brassói követek országgyűlési részvétele az erdélyi Habsburg-uralom kezdetén”. – Konferencia adatai: „Érdekképviselő és törvényhozás Magyarországon a 15. századtól 1918-ig” (Eszterházy Károly Egyetem, Magyar Nemzeti Levéltár – Eger, 2018.11.29.–12.1.)
8. „Die Thököly-Anhänger-Konspiration in Siebenbürgen am Ende des 17. Jahrhunderts”. – Konferencia adatai: „Internationale Tagung: Das Fürstentum Siebenbürgen im 17. Jahrhundert im Kontext des Transsylvanica-Beziehungsgeflechts” (Institut für Evangelische Theologie am Campus Landau, DFG SPP Transsylvanica, GWZO Leipzig, Arbeitskreis für Siebenbürgische Landeskunde e. V. Heidelberg – Sektion Kirchengeschichte, Kulturreferentin für Siebenbürgen beim Sieb. Museum Gundelsheim, Evangelische Akademie der Pfalz –Landau/Pfalz, Gundelsheim am Neckar, Németország, 2019.10.5–7.)

Budapest, 2020. január 9.

Szirtes Zsófia